

OPPILAAN OHJAUSPOLKU SUOMUSSALMEN
KUNNAN KIRKONKYLÄN KOULULLA

Aulikki Moisio

Kehittämishanke

Marraskuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajakoulutus

Tekijä(t) MOISIO, Aulikki	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 33	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen saakka	
Työn nimi OPPILAAN OHJAUSPOLKU SUOMUSSALMEN KUNNAN KIRKONKYLÄN KOULULLA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Louhi-Jauhiainen, Marjaana		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankeen tavoitteena oli selventää Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koulun kokonaisvaltaista ohjaustyötä.</p> <p>Teoreettisessa osuudessa selvitettiin, mitä perusopetuksen lainsäädäntö ja opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet määräävät ohjaustyöstä ja mitä Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma kertoo oppilaan ohjauksesta myös oppilashuollolliselta näkökulmalta tarkasteltuna. Lisäksi tarkasteltiin yhteiskunnallisia muutoksia ja niiden vaikutuksia ohjaustyöhön sekä oppilaitoksen moniammatillista yhteistyötä ja Kirkonkylän koulun oppilashuoltotyötä.</p> <p>Tutkimuksellisessa osuudessa laadittiin henkilökunnalle kysely, jossa selvityksen kohteena olivat koulun työntekijöiden käsitykset oppilaan ohjauksesta omassa työssään ja mitä kehittämisen tarpeita henkilökunta näkee ohjaustyössä opintojen ohjaustyön ja oppilashuoltotyön näkökulmasta. Lisäksi kysyttiin muut kehittämissuhteet oppilaanohjaustyöstä. Aineisto käsiteltiin laadullista tutkimusotetta käyttäen.</p> <p>Yhteenvedona kyselyn pohjalta voidaan todeta, että koulun henkilöstö näkee tehtävänsä laaja-alaisena ohjaustehtävänä, jossa on mukana oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisen tehtävä. Kehittämisen kohteina opintojen ohjaustyössä tärkeimpänä tuli esille tiedonkulun parantaminen opettajien välillä nivelvaiheissa ja opintojen aikana, myös huoltajiin ja oppilashuoltoryhmän jäseniin. Oppilashuoltotyössä tärkeimpänä tuli esiin työnjaon selkeyttäminen. Oppilaiden huolikartoitukset tulisi tehdä säännöllisesti, jotta asioihin pystyttäisiin puuttumaan varhaisessa vaiheessa. Erityisopetusresurssit todettiin liian pieniksi, sillä erityisopetustarpeet ovat koko ajan lisääntyneet. Kokouskäytänteitä toivottiin parannettavan muistiin kirjaamisen ja tiedottamisen osalta.</p> <p>Työn tuloksena laadittiin Kirkonkylän koululle dokumentit, joissa kuvataan ohjaustyötä henkilöstön työnkuvassa, opintojen ohjauksen lukuvuosisuunnitelmaa ja kaavakuvana oppilaan ohjauspolkua.</p>		
Avainsanat (asiasanat) opinto-ohjaus, oppilaanohjaus, oppilashuolto, perusopetus		
Muut tiedot		

15.11.2007

Author(s) MOISIO, Aulikki	Type of Publication Development project report	
	Pages 33	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	
Title PUPIL COUNSELLING AT KIRKONKYLÄ COMPREHENSIVE SCHOOL IN SUOMUSSALMI, FINLAND		
Degree Programme The Vocational Teacher Education College, Vocational Study Counsellor education		
Tutor(s) Louhi-Jauhiainen, Marjaana		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this development project was to clarify the holistic counselling at Kirkonkylä comprehensive school in the municipality of Suomussalmi. A closer look was taken in the theoretical part to find out how the legislation of basic education and the curriculum of the national standards determine counselling and how the curriculum of basic education in the municipality of Suomussalmi determine counselling when studied from the point of view of student welfare and support services. Also, observations were made concerning social changes and their influences on counselling and the professional team work concerning pupils' welfare at Kirkonkylä school.</p> <p>An inquiry was made in the research part to the staff of the comprehensive school, to find out how they see counselling in their work and what needs are there to develop counselling and student welfare. In addition, the staff was asked if they had any ideas how counselling should be developed. The material of the research was analysed by the qualitative method.</p> <p>The conclusions of the study are that the staff of the comprehensive school sees their work as broadly-based counselling work, including the task of holistic support to the pupils during their growth and development. The main points for development of counselling, that were found out in this study, were to improve communication between teachers, caretakers and the members of student welfare theme, especially when pupils change from primary school to the upper stage of comprehensive school and also during the pupils' studies.</p> <p>The main idea in student welfare was to clarify the sectors of the work between employees. The pupils' fears should be explored regularly, in order to be able to offer help at the earliest possible moment. Also, it was found out that the resources of special education are insufficient because the number of pupils in need of special education is constantly rising. Hopes were expressed to develop the meetings of employees concerning informing and minuting.</p> <p>As a result of the study an illustration was made of the counselling process, describing counselling as a part of the work of the employees, as well as counselling during the school year and the scheme of pupil's counselling at comprehensive school.</p>		
Keywords counselling, guidance, student welfare, basic education		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 OHJAUSTYÖN SÄÄDÖSPOHJA	3
2.1 Oppilaanohjaustyö koululainsäädännössä.....	3
2.2 Oppilaanohjaus peruskoulun opetussuunnitelmassa.....	5
3 OHJAUKSEN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	7
3.1 Ohjaustyön haasteet ja yhteiskunnalliset muutokset.....	7
3.2 Ohjauksen moniammatillinen yhteistyö perusopetuksessa.....	8
3.3 Oppilashuoltotyö Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koululla.....	10
4 KEHITTÄMISHANKEEN TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	12
5 KEHITTÄMISHANKEEN TOTEUTTAMINEN	13
5.1 Kyselyn suorittaminen	13
5.2 Kyselyn käsittely, analysointi ja jatkotyöstäminen	13
6 KEHITTÄMISHANKEEN KYSELYN TULOKSET	14
6.1 Oppilaanohjaustyö henkilöstön työnkuvassa	14
6.2 Oppilaan ohjauspolun kehittäminen opintojen ohjaustyössä	16
6.3 Oppilaan ohjauspolun kehittäminen oppilashuoltotyössä.....	17
6.4 Muut oppilaan ohjaustyön kehittämiseen liittyvät havainnot	19
6.5 Tulosten yhteenveto.....	21
7 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	22
LÄHTEET	25
LIITTEET.....	27
Liite 1. Kyselylomake	27
Liite 2. Ohjaustyö henkilöstön toimenkuviissa	29
Liite 3. Oppilaan ohjauspolku Kirkonkylän koululla.....	33
Liite 4. Opinto-ohjauksen lukuvuosisuunnitelma	34

1 JOHDANTO

Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koulu on yhtenäiskouluperiaatteella toimiva peruskoulu. Alaluokat, yläluokat ja pienryhmät työskentelevät samassa pihapiirissä ja osittain myös samoissa tiloissa. Lisäksi opettajaresursseja käytetään ristiin luokka-asteiden välillä. Koulun toiminta-ajatuksena on ”Yhdessä ponnistellen – ihmisenä ihmisten joukossa”. Toiminta-ajatus kertoo oppilaitoksen halusta ottaa erilaisuus tärkeälle sijalle kasvatus- ja opetustyössä. Myös koulun logo kuvaa yhtenäiskouluperiaatetta ja erilaisuuden hyväksyntää.

Opinto-ohjaajakoulutukseen liittyvän kehittämishakkeen aiheena on **Oppilaan ohjauspolku Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koululla**. Kehittämishankkeen tarkoituksena on selventää Kirkonkylän koulun oppilaan kokonaisvaltaista ohjausta. Työssä tarkastellaan oppilaan ohjauspolkua alaluokilta yläluokille.

Tarkastelun kohteena ovat koulun työntekijöiden käsitykset oppilaan ohjauksesta omassa työssään. Lisäksi selvitetään, mitä kehittämisen tarpeita henkilökunta näkee ohjaustyössä oppilashuoltotyön ja opintojen ohjaustyön näkökulmasta. Haasteena usein ohjaustyössä on se, kuinka ohjauksen polku saumattomasti rakentuu tapauksissa, joissa oppilaan osalta pitää tehdä erityisratkaisuja. Usein ei tiedetä, kenen vastuulla asioiden hoito on ohjauspolun vaiheissa. Oppilashuollollinen näkökulma on vahvasti esillä ohjauspolun suunnittelussa.

Teoreettisessa osuudessa selvitetään, mitä ohjaustyö on koululainsäädännön ja perusopetuksen opetussuunnitelman määrittelemänä. Lisäksi tarkastellaan nopeasti muuttuvan yhteiskunnan asettamia haasteita ohjaustyölle. Oppilaanohjaustyötä laajentaa oppilashuollollinen näkökulma, jossa erityisesti tulee esille oppilaitoksen moniammatillinen yhteistyö.

Työn tuloksena tehdään kehittämisehdotukset Kirkonkylän koulun ohjaustyöhön sekä täsmennetään henkilöstön työnkuvaa ja työnjakoa ohjaustyön osalta (liite 2).

Oppilaan ohjauspolkua havainnollistetaan kaavakuvalla, jossa selvennetään tukitoimien etenemistä kun oppilaan oppimis- tai muut vaikeudet kasvavat (liite 3). Lisäksi työn

tuloksena rakennetaan opintojen ohjauksen lukuvuosisuunnitelma, jolla halutaan tuoda näkyville yläluokkien opinto-ohjauksen teemat ja ohjaustyön tapahtumat lukuvuoden aikana (liite 4).

Jatkossa kehittämishankkeen tuloksia hyödynnetään henkilöstön koulutustilaisuuksissa. Samalla selkeytetään ohjaustyön työnjakoa ja parannetaan tietoisuutta oppilaan ohjaustyöstä yleisellä tasolla ja oppilashuollollisissa erityistilanteissa.

2 OHJAUSTYÖN SÄÄDÖSPOHJA

2.1 Oppilaanohjaustyö koululainsäädännössä

Oppimisen ja ohjauksen perusta löytyy opetusta koskevassa lainsäädännössä. Perusopetuslain (628/1998, 11 §, 30 §) mukaan oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta. Oppilaalla on subjektiivinen oikeus saada oppilaanohjausta (Ikonen & Virtanen 2007, 125). Oppilaanohjauksen keskeisenä tehtävänä on edistää oppilaan opiskelutaitojen kehittymistä ja opintojen hyvää kulkua. Häntä autetaan oppimisvaikeuksissa, ainevalinnoissa, oman opinto-ohjelman laatimisessa sekä jatko-opintovalmiuksien kehittämisessä (Ikonen & Virtanen 2007, 126). Oppimisvaikeuksia varten perusopetuslaki (1998) määrää tukiopetuksen antamisen opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin erityistä tukea tarvitseville (16 §) tai erityisopetuksen antamisen oppimis- ja sopeutumisvaikeuksissa oleville (17 §).

Perusopetuslakia täydennettiin osallisuuden osalta 2.3.2007/239 ja oppilaskuntatoimintaan tähtäävä lisäys tuli voimaan 1.8.2007 (47a §). Osallisuus on ollut mukana toisen asteen koulutusta koskevassa lainsäädännössä omana pykälänään oppilaiden kuulemisen osalta ja oppilaskuntatoiminnan osalta (Lukiolaki 1998, 27§ ja 31§; Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998, 36§ ja 41§). Tehdyllä perusopetuslain muuttamisella tähdätään siihen että peruskouluissa oppilailla olisi mahdollisuus samoin ilmaista mielipiteensä koulunsa toimintaan liittyvistä, oppilaita yhteisesti koskevista mutta myös oppilasta itseään koskevista asioista.

Perusopetuslain muutoksella kuulluksi tulemisen osalta on juuri erityinen merkitys oppilailla, joilla on oppimisvaikeuksia. Oppilas hyötyy mahdollisuudesta osallistua suun-

nitelmien tekoon. Jos oppimisvaikeuksinen oppilas saadaan aikuisen tuella tekemään omaa koulunkäyntiään koskevia suunnitelmia sekä toteuttamaan niitä, tällä on todettu olevan suora positiivinen, kuntouttava vaikutus oppilaan itsearvostukseen. Pienetkin, vaatimattoman näköiset suunnitelmat ovat tärkeitä itsetunnon kohottamisessa (Kykyri 2007, 197).

Koulussa yhtenäistä oppijan polkua ei rakenneta ulkopuolelta vaan sisältä päin, jokaisen yksittäisen kohtaamistilanteen kautta. Ohjaustyössä korostuu oppilaan kohtaamisen merkitys ja kuulluksi tuleminen. Yhtenäisen perusopetuksen rakentamisessa oppilaiden aktiivisella osallistumisella ja kuuluksi tulemisella on ratkaiseva tehtävä. Kykyri (2007, 198) toteaa, että ”Oppilaiden osallisuudessa on yhtenäisen perusopetuksen sielu ja sydän”.

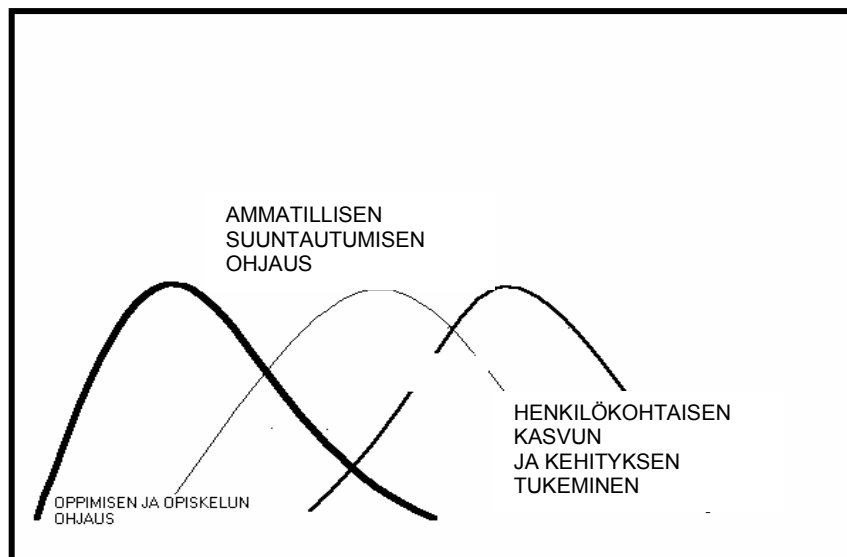
Valtioneuvoston asetuksessa (1435/2001, 4§) perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen ja ohjauksen valtakunnallisista tavoitteissa korostuu oppilaan kokonaisvaltainen ohjaus. Siinä määrätään muun muassa että opetus ja kasvatusta tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Lisäksi oppilashuollon tulee edistää oppilaan terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia ja siten turvata hyvän kasvun ja oppimisen edellytykset.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja voittamiseen sekä syrjäytymisen torjumiseen ja sosiaalisten taitojen oppimiseen. Oppimistaitojen kehittämisessä pyritään tuottamaan valmiudet ja halu jatko-opintoihin ja koko elämän kestäväseen oppimiseen. Opinto-ohjaukseen varattaviin luokkatunteihin valtioneuvoston asetus (2001, 6§) määrää yläluokilla annettavaksi kaksi viikkotuntia. Lisäksi oppilaalle tulee järjestää tarpeen mukaan henkilökohtaista ohjausta.

Koululainsäädännön yleisinä ohjauksen tavoitteena voidaan Kasurisen (2004, 41) mukaan pitää oppilaan/opiskelijan henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukemista, opiskelutaitojen kehittymistä ja opiskelun kulun edistämistä sekä ammatillisen suuntautumisen ja työhön sijoittumisen tukemista.

2.2 Oppilaanohjaus peruskoulun opetussuunnitelmassa

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet oppilaan ohjaukselle ovat perusopetuksen opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa (2004) ja Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2005). Niissä ohjausta varten annetaan kokonaisvaltainen ohjausmalli, johon kuuluu oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen, opintojen ohjaus sekä ura- että elämänsuunnittelun ohjaus. Lerkkanen (2006) pitää näitä kolmea ohjauksen osa-aluetta opetussuunnitelmassa samanaikaisena ajatteluna eli rajapintojen leikkauspinnat tulee myös huomioida ohjaustyössä (kuvio 1).

KUVIO 1. Ohjauksen tehtävät opetussuunnitelmassa (Lerkkanen 2006)

Oppilaanohjaus tulee sisältyä opetussuunnitelmaan kaikilla luokka-asteilla. Sitä tulee antaa sekä opetuksen yhteydessä että henkilökohtaisena tai pienryhmässä tapahtuvana ohjauksena. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo, jonka toteutuminen taataan siten, että ohjaustyöhön osallistuvat opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan opintopolun aikana ja opiskelun nivelvaiheissa siirryttäessä alaluokilta yläluokille ja toiselle asteelle. Ohjaus on koulussa toimivien ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden yhteistyötä eikä pelkästään opettajien ja opinto-ohjaajan työtä (Ikonen & Virtanen 2007, 125).

Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Koulussa toteutettavan ohjauksen tulee ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen.

Oppilaan huoltajalle tulee antaa mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle ja tulevaisuudelle. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee selvittää ohjauksen järjestämiseen, opiskeluun, oppilashuoltoon ja tukipalveluihin liittyvät koulukohtaiset asiat. Huoltajalle tulee järjestää tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, oppilaanohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 10).

Suomussalmen kunnan sivistyslautakunnan hyväksymässä Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2005, 17) ohjaustoiminnalla pyritään vaikuttamaan koulunkäynnin sujumiseen. Ohjauksen tarkoitus on ohjata oppilasta itsenäistymiseen, yhteistoiminnallisuuteen, toisen ihmisen huomioon ottamiseen sekä vastuullisuuteen koulutyössä ja tehtävien tekemisessä. Oppilasta tulee ohjata kehittämään tiedonhankintavalmiuksiaan ja opiskelutaitojaan sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Ohjauksen järjestämisessä on määritelty vastuu myös oppilaalle omasta opiskelustaan ja siitä että hän hakee tukea ja ohjausta sitä tarvitessaan. Opintojen ohjauksessa tulisi painottaa entistä enemmän oppilaan oman tietoisuuden herättämiseen ja vahvistamiseen opiskelun tavoitteista ja omasta oppimisesta (Kasurinen 2004, 30).

Tiluksen (2004, 48) mukaan oppimista ja ohjausta ei voi irrottaa toisistaan. Lapsen oppiminen ja kehittyminen on keskushermoston kypsymisen tulosta, mutta riippuvainen vuorovaikutuksesta aikuisiin. Itseohjautuvuus ei ole olemassa lapsen sisäsyntyisenä ominaisuutena, johon luottaen koulu voisi vähentää ohjauskulttuuria ja luottaa oppilaiden omaan selviytymiseen. Oppilaan ohjaamatta ja opastamatta jättäminen on heitteille jättämistä.

3 OHJAUKSEN MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Ohjaustyön haasteet ja yhteiskunnalliset muutokset

Julkusen (2006) mukaan 1990-luvusta tuli suomalaisessa talous- ja työelämässä erityinen murroskausi johon vaikuttivat esimerkiksi lama, työttömyyden harppauksenomainen nousu, EU- ja EMU -jäsenyydet, suomalaisen yritystoiminnan kansainvälistyminen ja kilpailun koveneminen, uuden tietotekniikan läpimurto sekä uuden julkisjohtamisen oppien käyttöönotto. Yhteiskunnan nopeassa muutoksessa myös ammatit ja työtehtävät muuttuvat. Tämä osaltaan lisää paineita jo työelämässä oleville jatkuvana uuden oppimisen vaatimuksena.

Koulutustarjonnan suunnittelu suhteessa työvoiman tarvelaskelmiin on vaikeaa. 1990-luvulla panostettiin tietotekniikkaan ja tietojenkäsittelyalaan sekä kulttuurialaan. Tällä hetkellä näihin koulutuksen aloituspaikkamääriin kaavillaan tuntuvia supistuksia samoin kuin kaupan ja hallinnonalalla, luonnontieteissä sekä tekniikan ja liikenteenaloilla ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolla (Mäenpää, 2007). Opetusministeriön laskelmassa koulutustarjonnan tavoitteista vuodelle 2012 suurinta uuden työvoiman tarve on ammatillisista peruskoulutusta edellyttävissä töissä, noin 50–55%. Ammattikorke- ja yliopistotasaisen työvoiman tarve on noin 45–50 %. Kasvualoja ovat sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, tekniikan aloilla kone- ja metalliala, energiatekniikka sekä palvelualat. Opinto-ohjaukselle haastetta lisää se, että aloittain ja alueittain on suurta vaihtelua siinä, mille aloilla ja minkä tasoisia koulutettuja tarvitaan. (Liiten, 2007.)

1990-luvun yhteiskunnan ja työelämän muutokset näyttäytyvät heijastuvat jossain määrin koulumaailmaan lasten ja nuorten keskuudessa turvattomuutena ja huolien kasaantumisena. Perheessä voidaan olla jo toisessa polvessa työttömiä jolloin työntöön arvokas malli ei enää periydy. Toisaalta työelämässä mukana olevat huoltajat elävät jatkuvasti haasteellisessa ilmapiirissä. He ovat kovemmallalla työn kiireen, työn paljouden ja työelämän jatkuvan muutoksen seurauksena. Tämä voi myös heijastua kasvaviin lapsiin ja nuoriin. Monesti vanhemmat voivat joutua tekemään pitkää työpäivää ja vuorotyötä, joten yhdessäolon aika kotona lyhenee. Pätkätyöt myös luovat epävarmuutta perheen sisällä.

Erityistuen tarve on noussut suuresti ja ohjaus on entistä enemmän kasvun tukemista. Uusimpien selvitysten mukaan jopa 20 % perusopetuksen oppilaista on erityisen tuen tarpeessa, joko oppimis- tai muiden kehityksellisten vaikeuksien tai perheen elämäntilanteesta johtuvien syiden vuoksi (Kykyri 2007, 111). Erityistuen tarvetta ovat nostattaneet myös tietoisuus lasten kehityshäiriöistä, opettajien erityisopetukseen liittyvä täydennyskoulutus sekä kuntien panostus erityisopetuksen järjestämiseen (Ikonen & Virtanen 2007, 51–52).

Ohjaustyölle tässä tilanteessa tarvitaan koko koulun henkilöstön ja erityisesti oppilashuoltoverkoston tuki. Ohjaus on koko kouluyhteisön asia. Sillä rakennetaan myös koko koulun yhteisöllistä kehittymistä. On yhdessä pystyttävä tunnistamaan avun tarpeessa olijat, joille tukitoimia tarvitaan (Kasurinen 2004, 33).

3.2 Ohjauksen moniammatillinen yhteistyö perusopetuksessa

Perusopetuslain (628/1998, 31a §) mukaan oppilaalla on oikeus saada opinto-ohjauksen lisäksi maksutta opetukseen osallistumiseen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Oppilashuoltoon sisältyvät perusopetuksen opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelu, jotka ovat kansanterveyslaissa (1972/66) tarkoitettu kouluterveydenhoito ja lastensuojelulaissa (1983/683) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen (Ikonen & Virtanen 2007, 122).

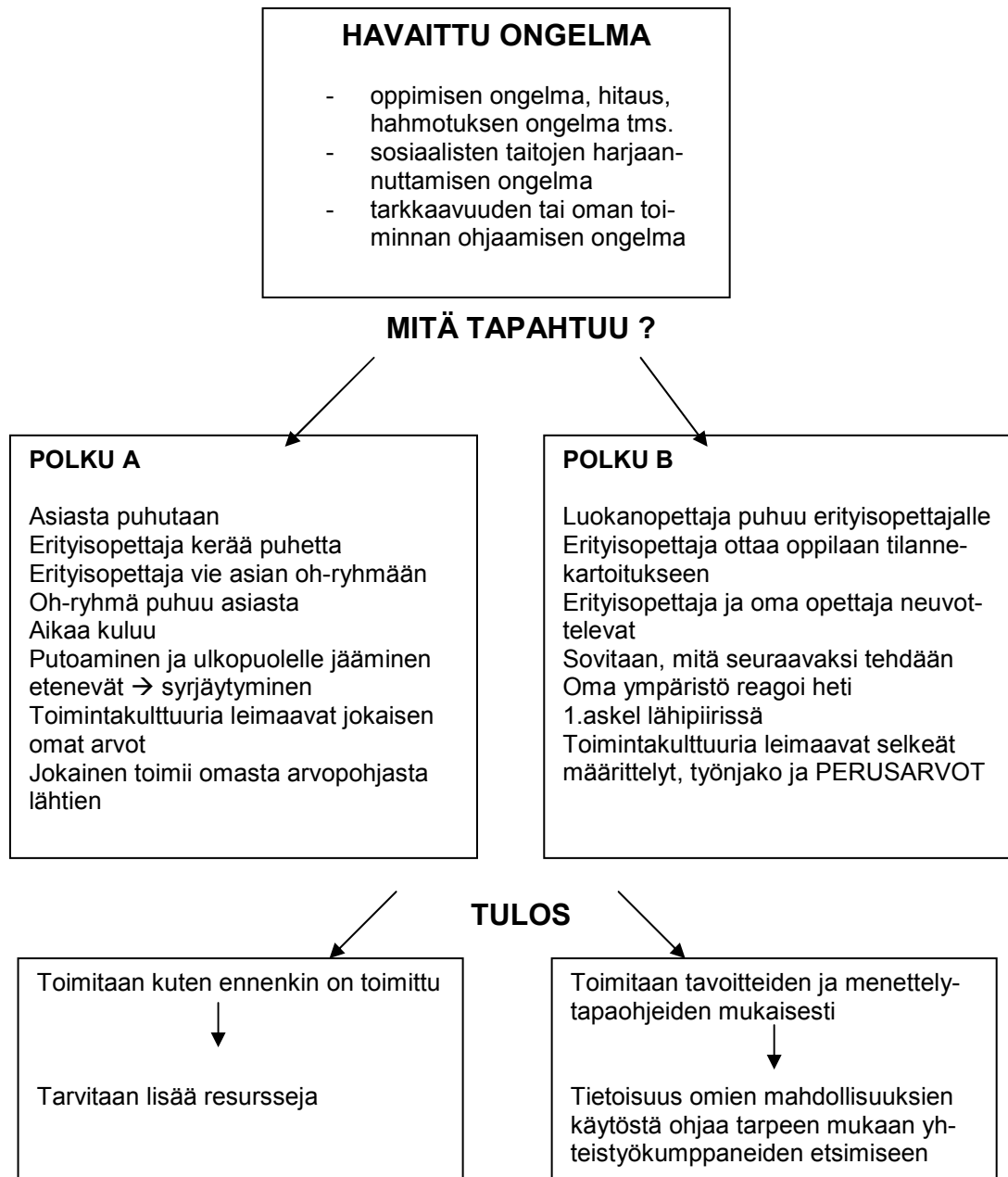
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2001, 10–11) oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia. Lisäksi tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Jos oppilashuoltoryhmä toimii hyvin, se tukee vanhempien kasvatustyötä sekä oppilaan omaa oppimista ja kasvua (Louhi-Jauhiainen 2005, 60).

Oppilashuoltoa toteutetaan moniammatillisena työryhmätyöskentelynä. Kykyrin (2007,113) mukaan moniammatillisesta yhteistyöstä puhutaan silloin, kun eri tieteen- ja ammattialoja edustavat ihmiset työskentelevät saman tehtävän suorittamiseksi tai ongelman ratkaisemiseksi yhdistämällä erilaisiin osaamisiin liittyviä tietoja, näkökulmia ja toimintaa. Moniammatillinen yhteistyö on vaativa taitolaji, joka tarvitsee onnistuakseen monen eri tekijän yhtäaikaista toteutumista. Yhteistyön osapuolten erilaisuus, puutteelliset vuorovaikutustaidot, yhteistyölle sopimattomat palaverikäytännöt, huonot kokemukset ja niistä aiheutuvat kielteiset asenteet selittävät huonosti toimivasta yhteistyöstä (Kykyri, 2007, 115–116).

Oppilashuoltoryhmien toimivuuteen ja kehittämiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Sitä ei voi pitää itsestään selvyytenä. Kykyri (2007,131) toteaa, että ollakseen tehokas ja hyvin toimiva oppilashuoltoryhmän on määriteltävä perustehtävänsä ja työskentelynsä tavoitteet selkeästi ja siten, että jokainen ryhmän jäsen tunnistaa ne riittävän yhdenmukaisiksi. Myönteinen asenne yhteistyöhön sekä halu kehittää, seurata ja arvioida omaa ja ryhmän toimintaa ovat myös tärkeitä edellytyksiä onnistuneelle oppilashuoltoryhmän toiminnalle.

Tilus (2004, 178) kuvaa oppilashuoltoryhmän toimintaa erityisopetuksen näkökulmasta. Hän toteaa, että yhteisesti hyväksytyyn toimintamalliin pääseminen edellyttää koko yhteisön keskustelua siitä, miten resurssit suunnataan ja myös yhteisen toimintamallin näkyväksi tekemistä.

Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) on jäsenetty yleisellä tasolla erityisopetuksen toimintamallia, jossa on resursseja hukkaava malli (A-polku) ja hyvin toimiva malli (B-polku). Tätä voitaneen soveltaa yleisesti oppilashuoltoryhmän toimintaan. Keskustelua tulisi käydä, onko oppilashuollon toiminta resursseja hukkaava (polku A) vai hyvin toimiva (polku B).

KUVIO 2. Erityisopetuksen toimintamallit sovellettuna yleisesti oppilashuoltoryhmän toimintaan (Tilus 2004, 179). Keskustelua tulisi käydä, onko oppilashuollon toiminta resursseja hukkaava (polku A) vai hyvin toimiva (polku B).

3.3 Oppilashuoltotyö Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koululla

Kirkonkylän koululla laajat moniammatilliset oppilashuoltoryhmät kokoontuvat alaluokkien puolella syyslukukaudella kerran kuukaudessa ja yläluokilla kaksi kertaa lukukaudessa. Kevätlukukaudella alaluokkien ja yläluokkien laaja oppilashuoltoryhmä kokoontuu yhteisenä ryhmänä kaksi tai kolme kertaa. Pienryhmissä oppilashuoltoryhmä kokoontuu kolme kertaa lukukaudessa.

Laajaan oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori (yläluokat), apulaisrehtori (alaluokat, pienryhmät), erityisopettaja (ala- ja yläluokat), erityisluokanopettaja (pienryhmät), kuraattori, kouluterveydenhoitaja, opinto-ohjaaja (yläluokat) sekä perheneuvolan ja sosiaalitoimen työntekijät sekä tarpeen mukaan opettaja tai opettajat. Yläluokkien puolella kokoontuu lisäksi viikoittain pieni oppilashuoltoryhmä, johon kuuluvat rehtori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, kuraattori ja terveydenhoitaja ja tarpeen mukaan oppilasasioista riippuen luokanvalvoja tai aineenopettaja. Pienryhmissä joudutaan viikoittain tekemään oppilashuollollista verkostotyötä ja alaluokilla tarpeen mukaan.

Suomussalmen kunnan sivistyslautakunnan (2005) hyväksymässä perusopetuksen opetussuunnitelmassa oppilashuollon suunnitelma sijaitsee opiskelun yleisen tuen osiossa. Se sisältää määritelmät ja ohjeet kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, oppimissuunnitelmasta yleisopetuksessa, ohjauksen ja oppilashuollon järjestämisestä, moniammatillisesta yhteistyöstä oppilashuollossa ja kerhotoiminnasta. Opetussuunnitelma sisältää liitteenä myös oppilashuoltotyöhön käytettävät lomakkeet. Opetussuunnitelmaa täydennettiin vuonna 2006 Suomussalmen koulujen kriisienhoitosuunnitelman ja oppilaiden osallisuuden osalta (Suomussalmen kunta, 2006).

Rehtorilla on kokonaisvastuu ohjaustoiminnasta. Hän yhdessä apulaisrehtoreiden kanssa vastaavat ohjaus- ja oppilashuoltotyöhön liittyvästä verkostotyön toiminnasta ja sen kehittämisestä. Rehtori ja apulaisrehtorit yksiköissään toimivat oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana.

Erityisopettaja paneutuu erityistarpeessa olevien oppilaiden ohjaukseen ja opetukseen. Hän neuvottelee luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa ja tekee tuen tarpeessa oleville oppilaille tarvittavat testaukset ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat.

Opinto-ohjaaja keskittyy rajatummimmin varsinaiseen yläluokkien oppilaanohjaustyöhön. Hän vastaa oppilaanohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta, toteutuksesta ja sen käytännön järjestämisestä. Luokkatuntien lisäksi oppilaanohjaustyössä ovat tärkeällä sijalla henkilökohtaiset ohjauskeskustelut. Luokanvalvojat, luokan-, erityisluokanopettajat sekä aineenopettajat seuraavat oppilaiden koulunkäynnin sujumista, oppimisvalmiuksien kehittymistä ja oppilaiden hyvinvointia. Erityisluokanopettajat osallistuvat myös oppilashuollon verkostotyöhön.

Kouluterveydenhoitaja tarkastelee asioita terveydenhoidon, erityisesti ennaltaehkäisevän hoidon osalta (terveystarkastukset). Työ on ennaltaehkäisevää ohjaustyötä terveisiin elämäntapoihin ja vastuun ottamiseen omasta terveydestä ja hyvinvoinnista. Koulukuraattori toimii oppilaan koulunkäyntiin liittyvien ongelmakohtien selvittelyssä. Kuraattori tekee työtä erityisesti perheiden kanssa yhteistyössä kunnan sosiaalitoimen ja perheneuvolan kanssa. Perheneuvolan koulupsykologeilta tulee apu, kun oppilaalle tarvitaan oppimis- tai elämänhallinnan vaikeuksissa laajempaa tukea. Sosiaalitoimen työntekijät ovat apuna silloin, kun koko perheen tilanne vaatii tukitoimia.

Peruskoulun oppilashuoltotyö moniammatillisena työnä takaa sen että ohjaustyötä ei kenenkään tarvitse tehdä yksin. Oppilashuollollisessa työssä sitoudutaan tekemään ryhmässä tiivistä yhteistyötä ryhmän jäsenten kesken sekä yhteistyötä opettajiin, huoltajiin ja oppilaisiin.

4 KEHITTÄMISHANKEEN TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinto-ohjaajakoulutukseen liittyvän kehittämishakkeen tehtävänä oli selkeyttää oppilaan ohjausta Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koululla. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli jäsentää Kirkonkylän koulun oppilaan kokonaisvaltaista ohjausta alaluokilta yläluokille sekä tuoda esille ohjaustyöhön liittyviä kehittämistarpeita.

Kehittämishankkeen tutkimuksellisessa osuudessa selvittiin:

- 1) kuinka kukin työntekijä käsitti oppilaan ohjauksen omassa työnkuvassaan
- 2) mitä kehittämisen tarpeita henkilökunta näkee ohjaustyössä
  - a) opintojen ohjaustyön näkökulmasta
  - b) oppilashuoltotyön näkökulmasta
- 3) mitä muita kehittämisajatuksia henkilökunnalla oli oppilaan ohjaustyöstä Kirkonkylän koululla.

Kehittämishankkeen tuloksia tullaan hyödyntämään henkilöstön koulutustilaisuuksissa lukuvuoden 2007–2008 aikana. Samalla selkeytetään ohjaustyön työnjakoa ja parannetaan tietoisuutta oppilaan ohjaustyöstä yleisellä tasolla ja erityistilanteissa.

5 KEHITTÄMISHANKEEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Kyselyn suorittaminen

Kehittämishankeen tarkoituksena oli jäsentää Kirkonkylän koulun oppilaan kokonaisvaltaista ohjausta eri henkilöiden työnkuvassa ja saada näkyväksi ohjaustyön kehittämistarpeet. Menetelmäksi valittiin kvalitatiivinen eli laadullinen menetelmä, koska tuloksissa kaivattiin kehittämisehdotuksia ohjaustyöhön. Laadullinen menetelmä antaa myös vastaajalle laajemman mahdollisuuden vapaamuotoisesti pohtia omaa kantaansa vastaukseen.

Oppilaanohjaustyötä haluttiin kartoittaa avoimilla kysymyksillä, joihin henkilöstö sai vapaasti kirjoittaa vastaukset. Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus tuoda esille parannusehdotuksia ohjaus- ja oppilashuoltotyöhön liittyen.

Kysely (liite1) annettiin 50 koulun henkilökuntaan kuuluvalla. Kyselyyn osallistuivat myös oppilashuoltotyössä mukana olevat sosiaali- ja terveystoimen edustajat. Lomake annettiin henkilöstöryhmittäin alustuksen saattelemana. Kyselyyn vastasivat yhteensä 22 henkilöä (44 % kyselyn saaneista). Saatua tulosta vastausten osalta voidaan pitää hyvänä, sillä laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Aineiston tehtävänä on tavalla tai toisella toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola ja Suoranta 2001, 61–62.)

5.2 Kyselyn käsittely, analysointi ja jatkotyöstäminen

Aineiston käsittely aloitettiin lukemalla saadut vastaukset useaan kertaan. Samalla aineistoa jäsennettiin tyypittelemällä eli samankaltaisuuksia yhdistelemällä. Saadut vastaukset koottiin koko aineistosta. Lisäksi esiin poimittiin merkittävimmät yksittäiset huomiot oppilaan ohjaustyöstä ja sen kehittämisestä. Eskolan ja Suorannan mukaan (2001, 151, 181) laadullisen tutkimuksen aineiston analysoinnissa aineiston useaan kertaan lukemisella samoin kuin aineiston tyypittelyllä ja yhdistämisellä saadaan tutkimuksesta oleellinen esiin.

Aineiston analysoinnissa ohjaustyötä tarkasteltiin suhteessa annettuihin määräyksiin lainsäädännössä ja ohjeisiin opetussuunnitelmissa. Koska ohjaustyö kuuluu oppilaitok-

sen jokaisen henkilön tehtävänkuvaan, kyselyssä haluttiin tarkastella millaisena henkilöstö näkee ohjaustyön työnkuvassaan. Lisäksi haluttiin selvittää, mitä kehitettävää henkilökunta näkee opintojen ohjaustyössä ja oppilashuoltotyössä Kirkonkylän koululla. Nämä ja mahdolliset muut ohjaustyön kehittämiseen liittyvät havainnot haluttiin tuoda näkyväksi kehittämishankkeen tulosten analysoinnissa.

Analysoinnin jälkeen tehtiin Kirkonkylän koulun oppilaiden ohjaustyöhön liittyvät kehittämisehdotukset. Lisäksi täsmennettiin henkilöstön työnkuvaa ja työnjakoa ohjaustyön osalta (liite 2). Oppilaan ohjausta havainnollistettiin Oppilaan ohjauspolku Kirkonkylän koululla -kaavakuvan avulla, jossa selvennetään tukitoimien etenemistä kun oppilaan oppimis- tai muut vaikeudet kasvavat (liite 3). Opintojen ohjauksesta laadittiin lukuvuosisuunnitelma, jolla haluttiin tehdä näkyväksi yläluokkien opinto-ohjauksen teemat ja ohjaustyön tapahtumat lukuvuoden aikana (liite 4).

6 KEHITTÄMISHANKKEEN KYSELYN TULOKSET

6.1 Oppilaanohjaustyö henkilöstön työnkuvassa

Oppilaitoksen henkilöstön työnkuvassa luonnollisesti korostuu kasvatus- ja oppimisen ohjaustyö. Yleensä opettajien työ koettiin hyvin kokonaisvaltaiseksi opetuksen ohjaus- ja kasvatustyöksi. Seuraavat kuvaukset kertovat työn luonteen:

Tärkein oppilaan ohjaustyö on se, että yritän katsoa ja huolehtia siitä, että oppilas selviytyy päivittäisestä koulutyöstä ja että hänelle kehittyy ne koulunkäyntivalmiudet, jotka kullakin ikäluokalla tulisi olla, Yhteistyö myös kodin kanssa on ensiarvoisen tärkeää (luokanopettaja).

Ohjaan oppilasta oman elämän hallintaan ja vastuullisuuteen opinnoissa ja elämässä. Oppilaan ohjaustyö on erittäin kokonaisvaltaista. Ohjaustyö on kasvatusta ja opetusta. Kasvatus tulee ensin, sitten on mahdollisuus opettaa (luokanopettaja).

Henkilökohtaista ohjausta pitkin päivää, joka on hyvin kokonaisvaltaista. Oppilaan esittämä huoli otetaan heti puheeksi. Lapset eivät jaksakaan odottaa (erityisluokanopettaja).

Ohjaan oppilasta sekä yksilönä että ryhmässä. Seuraan oppilaan edistymistä, kannustan oppilasta heti pyytämään apua, mikäli oppilas tarvitsee sitä. Pyrin ohjauksessa siihen, että oppilas löytäisi juuri hänelle sopivan tavan opiskella ko. ainetta (aineenopettaja).

Luokanopettajan työssä korostuu vastausten perusteella monipuolinen kasvatustyö, jossa ensin on kasvatus ja sitten opetus. Luokanopettajat ovat myös tiiviisti yhteistyössä lasten vanhempiin. Opettajien vastauksissa tuli esille se, että ohjaustyö on vahvana esillä opetuksen ohessa. Korostetusti tuli esille se, että myös oppilasta itseään kannustetaan arvioimaan työskentelyään ja pyytämään apua huoliin. Aineenopettajat kokivat, että oppilaan sosiaaliset taidot ja kokonaishyvinvointi voivat jäädä helposti teoriaopetuksen jalkoihin. Opettajan ohjaustyössä monipuolinen oppilaan kasvua ja kehitystä tukeva ohjaus varsinaisen opetustyön ohella tuli selkeästi esille.

Luokanvalvojan työ on jo ohjaustyötä kasvun tukemisen puolella. Sitä kuvaavat seuraavat toteamukset:

Seuraan oppilaan kehitystä lapsesta murrosikäiseksi. Pysin tukemaan nuorta hänen kasvussaan ja asettamaan rajoja nuorelle.

Luokanvalvojan tehtävässä on monipuolisempi ohjausvastuu, oppilaiden asioiden selvittelyä, ongelmien hoitoa, yhteydenpitoa koteihin ja huoltajien tapaamisia.

Luokanvalvojan ohjaus kohdistuu/painottuu ehkä liikaakin ei toivotun käytöksen kitkemiseen ja oppilaan koulumenestyksen ja poissaolojen seurantaan.

Luokanvalvoja yläluokilla on erityisen tärkeä ohjaustyön kannalta. Hän on oppilaan tukihenkilö ja yhteydenpitäjä oppilaiden huoltajiin. Luokanvalvojan työ on kuitenkin monesti rutiiniasioiden hoitoa, joten ohjaustyöhön jää suhteellisen vähän aikaa. Tältä osin tilannetta tulisi parantaa lisäämällä luokanvalvojatunokion pituutta nykyisestä 15 minuutista esimerkiksi puoleen tuntiin. Tilanne nykyisellään on, että luokanvalvoja oman aineensa oppitunneilla joutuu käsittelemään myös luokanvalvojatunokioon kuuluvia asioita. Tilanne on huono niillä luokanvalvojilla, joilla ei ole aineenopetusta omalle luokalleen.

Oppilashuollollisessa työssä toimijoilla on hyvin kokonaisvaltainen oppilaan tukeminen opinnoissa ja elämässä eteenpäin. Siitä kertovat oheiset kuvaukset:

Yritän varmistaa tukitoimin oppilaan selviämisen eri oppiaineiden yleisopetuksen oppimäärästä. Paitsi itse aineen opettamista, työ on koko lailla ohjaavaa keskustelua eri asioiden merkityksestä jatko-opinnoissa ja elämässä yleensä. (erityisopettaja).

Työ on ohjausta terveisiin elämäntapoihin, sosiaaliseen kanssakäymiseen, vastuun ottamiseen omasta terveydestä ja hyvinvoinnista. Tarkastuksien

yhteydessä keskustellaan myös opiskelun jaksamiseen liittyvistä asioista, myös jatko-opinnoista (kouluterveydenhoitaja).

Koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien ja esteiden vähentäminen, elämänhallinnan, koti, koulu ja oppimiseen liittyvien ongelmien selvittäminen. Mahdollisten koulun ulkopuolisten auttamiskeinojen etsiminen ja mahdollisimman yksilökohtainen tukeminen ja motivointi (koulukuraattori).

Omaan rooliini kuuluu asioiden selvittelyä, hoitoa ja tarvittaessa ohjaaminen yhdessä verkoston ja oppilaan kanssa (perheneuvolan työntekijä).

Oppilashuollollisessa työssä kunkin toimijan oma työnkuva on varsin selkeästi rajattu. Mutta heidän työkuvaan liittyy myös tiivis yhteistyö oppilaiden ohjauksessa ja tuen järjestämisessä. Oppilashuoltoryhmän toiminta luo puitteet yhteistyölle.

Tukihenkilöstön ohjaustyö on hyvin kokonaisvaltaista oppilaan kasvun tukemista. Voidaan sanoa, että koulun kaikki aikuiset ovat kasvattajia ja kasvun tukijoita.

Koulunkäyntiavustajan työssä oppitunneilla on tärkeää oppilaan motivointi, kannustaminen, tukeminen ja tehtävissä neuvominen sekä käytännön toimitissa avustaminen (kuten ruokailut, välitunnit ja kyyditysten valvonnat). Keittäjät ja siistijät pitävät tärkeänä, että yläluokilla oppilaat tutustuvat heidän työhönsä TET-päivinä. Tällöin ohjaustyössä tulee esille työelämän hyvät käytöstavat ja toisten huomioon ottaminen sekä työnteon arvostaminen.

6.2 Oppilaan ohjauspolun kehittäminen opintojen ohjaustyössä

Opintojen ohjaustyössä nähtiin tärkeänä oppilaan yksilöllinen tukeminen opinnoissa mutta samalla myös oppilaan tukeminen hänen omassa kasvussa ja kehityksessä.

Yhteistä suurimmassa osassa vastauksista oli tiedonkulun parantamiseen liittyvät toiveet. Jatkuvaa dialogia toivottiin eri opettajien kesken. Tiimityötä esitettiin yhdeksi vaihtoehdoksi tiedonkulun parantamisessa.

Yläluokilla 7A-luokan tiimi kokoontuu kerran kahdessa viikossa käymään läpi ko. luokan oppilaat ja mahdolliset pulmakohdat.

Eryteisesti tiedonkulun parantamista toivottiin oppilaan siirtyessä alaluokilta yläluokille. Aineenopettajille ja luokanvalvojille tulisi saada tietoa siirtyvistä oppilaista nykyistä laajemmin. Tosin tästä nähtiin myös haittana mahdollisen negatiivisen asenteen siirty-

misen oppilasta kohtaan. Nykyiseen käytäntöön tuli myös tiedonsiirrosta selkeä ehdotus:

Keväällä Kirkonkylän koulun ja sivukoulujen kuudennen luokan luokanopettajat koululle kokoukseen, jossa kaikki yläluokkien opettajat saavat tietoa oppilaasta ("millainen").

Tiedonkulku kodin ja koulun välillä vähenee kun oppilas siirtyy alaluokilta yläluokille. Oppilaan etu on, että huoltajalla on ajantasainen tieto oppilaan tilanteesta. Se auttaa heitä toimimaan lapsensa hyväksi. Monesti tiedottamisessa negatiivisen palautteen asema korostuu. Lukukauden puolivälissä jaettavalla väliarvioinnilla on pyritty lisäämään tiedonsiirtoa vanhemmille oppilaan opinnoissa etenemisestä. Tosin väliarvioinnista todettiin, että se pitäisi jakaa aikaisemmin, sillä nyt se jaetaan liian lähellä varsinaista luku-kausitodistusta.

Selkeänä esityksenä kotien väliseen yhteistyöhön yläluokille tuli vanhemman, oppilaan ja opettajan väliset ohjauskeskustelut. Alaluokilla luokanopettajille käytäntö on tuttu. Yläluokilla luokanvalvojat toteuttavat tätä jo osittain joidenkin oppilaiden kanssa. Opettajille tulisi saada tähän lisätyöhön resursseja. Osalle vanhemmista pitkät matkat voivat olla esteenä tulla ohjauskeskusteluun.

Toinen merkittävä asia opintojen ohjaustyössä olisi erityisopettajan resurssin lisääminen ala- ja yläluokilla. Erityisopettajan rooli pitäisi olla suuri silloin, kun on ongelmia oppilaan oppimisen eri osa-alueilla. Erityisopettajan toivottiin ottavan vastuun ohjannasta kaikkien erityistapausten osalta, myös yhteydenotot perheneuvolaan ja koulukuraattoriin.

Terveystieteille tulisi myös antaa enemmän tietoa oppilaan koulumenestyksestä ja muista opiskeluun liittyvistä asioista sekä suhteista toisiin oppilaisiin.

6.3 Oppilaan ohjauspolun kehittäminen oppilashuoltotyössä

Tärkein kyselystä esiin tullut kehittämiskohde liittyi oppilashuoltotyössä olevien henkilöiden työnjakoon. Oppilaskohtaisesta työnjaosta sopiminen selkiinntää tilannetta sekä oppilaalle että toimijoille. Lisäksi tiedonkulkuun eri toimijoiden välillä toivottiin parannusta. Tietosuojaan vedotaan turhan herkästi.

Kuka tekee ensihavainnot ja tavallaan ”avaa” huolen, hänen tulisi olla aktiivinen: -> jakaa huolta muiden kanssa, -> olla yhteydessä kotiin, -> olla yhteydessä ohr:n.

*Kuka ottaa vastuun asioiden hoidosta ja miten ne hoidetaan loppuun?
Kuka vastaa jälkiseurannasta ja opettajille tiedottamisesta?
Kuka tiedottaa kotiin?*

Huolestuminen jää helposti puheen asteelle. Pitäisi selvästi sopia keskenämme miten asioihin puututaan (vaikka kirjallisetkin ohjeet), myös se kuka tekee ja milloin. Tarkoitushan on ajaa oppilaan parasta.

Työnjako tulee selkeästi kirjata oppilashuoltoryhmän pöytäkirjaan tai muistioon. Asioiden eteenpäin vienti ei pitäisi jäädä liikaa rehtorin tai apulaisrehtorin vastuulle.

Pienryhmässä olemme pyrkineet kehittämään ohr:n jäntevämmäksi (ohr:n kokouksien muistiokaavake, työnjaon selkiyttäminen).

Oppilashuoltotyössä asioihin pitää puuttua riittävän ajoissa, jotta vaikeudet eivät kasvaisi liian isoiksi. Toimenpiteiden hitautta yläluokan oppilaan kannalta kuvaa seuraava vastaus:

*7. lk. syksy menee tutustuessa oppilaisiin, keväällä aletaan ”ihmetellä”
8. lk. ”ihmettely jatkuu” / jotain toimenpiteitä yritetään
9. lk. tässä vaiheessa aletaan ”luovuttaa” ja valmistautua oppilaan siirtymiseen pois koulusta*

Viikoittain kokoontuva pieni oppilashuoltoryhmä koettiin tarpeelliseksi. Laaja oppilashuoltoryhmä (moniammatillinen) koettiin usein enemmänkin tiedonsiirroksi. Tämä ryhmä kokoontuu harvoin (1½-2 kk:n välein), joten asiat on jouduttu hoitamaan välittömästi, ilman että olisi odotettu oppilashuoltoryhmän kokousta. Tällöin asioita perheneuvolan ja sosiaalipuolen yhteyshenkilöihin tai muihin oppilashuollon verkoston henkilöihin on hoidettu joko rehtorin, apulaisrehtorin, erityisluokanopettajan, kuraattorin tai terveydenhoitajan toimesta.

Etusija oppilashuoltotyössä tulisi olla oppilashuoltoryhmän ammattihenkilöillä, ei luokanvalvojalla tai aineen-, luokanopettajalla. Luokanvalvojan roolia pitäisi kehittää organisaattoriksi, jolla on langat käsissä, mutta ei niin että hänellä on yksin vastuu.

Luokanvalvoja voi olla mukana myös perheneuvolassa yhteisessä neuvottelussa, jossa pohditaan oppilaan opiskeluun liittyviä asioita. Myös oppilas tulisi ottaa mukaan palaveriin jo pelkästään kuulemisvelvoitteen takia.

Aineenopettajat voisivat herkemmin tuoda tietoa ongelmista omissa aineissaan. Ainekohtaisten huolikartoitusten käyttö voi selventää oppilaan kokonaistilannetta. Oppilashuoltoryhmissä on koettu hyvänä luokan oppilaiden läpikäymisen huoliajattelun pohjalta.

Kaiken tiedon ei tarvitse myöskään kulkea oppilashuoltoryhmän kautta. Asioista voidaan sopia tilanteen mukaan myös esimerkiksi luokanvalvojan ja huoltajan välisessä neuvottelussa. Koululta otetaan useimmiten yhteyttä koteihin vain negatiivisissa asioissa, jolloin kotona yhteydenottoihin voidaan suhtautua jo ennalta torjuvasti. Perinteisiä toimintakulttuureita tulisi muuttaa – vaikka pienin askelin. Tiedonkulkua oppilashuoltotyöstä tulisi esitellä enemmän koteihin ja huoltajien kohtaamisia tulisi lisätä muutoinkin kuin vain vanhempainilloissa.

6.4 Muut oppilaan ohjaustyön kehittämiseen liittyvät havainnot

Muut havainnot oppilaiden ohjaustyö kehittämässä liittyivät ongelmien varhaiseen puuttumiseen, tiedonkulkuun, asiaa hoitavien henkilöiden työnjakoon, erityisopetusresursseihin sekä kokouskäytänteisiin.

Eräässä vastauksessa huolta kannettiin että oppilaiden ongelma-asioiden pohtimiseen käytetty oppilashuoltoryhmässä yllättävän vähän aikaa.

Muhivatko ongelma-asiat koulun sisällä ja keskustellaanko niistä opettajanhuoneessa, mutta ne eivät siitä etene esim. ohr-pohdintaan.

Olisi hyvä keskustella ja hakea sellaista toimintamallia, jossa vaikeuksiin voitaisiin puuttua mahdollisimman aikaisin.

Eli ongelma-asiat pitäisi tuoda pohdintaan varhaisemmassa vaiheessa, jolloin selvittäisiin pienimmillä panoksilla ja työskentelyyn ja sen muutosten seurantaan jäisi myös aikaa. Jo pieneltä tuntuvat huolen aiheet tulee ottaa esille ajoissa, jolloin ongelmat eivät kasva liian suuriksi.

Osasta oppilaista voisi olla yhteinen huolilista, eli kerättäisiin yhteen huolestuttavat asiat koepaperin takaa, välitunnin nahistelut yms. Löytyisivät helposti ja nopeasti.

*Joissakin oppilashuoltoryhmissä on koettu hyvänä oppilaiden luokkakoh-
taisen läpikäymisen huoliajattelun pohjalta.
Moniammatillisessa työryhmätyöskentelyssä huoli voi olla vain jollakin
verkoston osalla ja toisaalla taas huolenaiheita ei ole.*

Nykyisellään ongelmista tiedetään melko myöhään ja tietosuojaan vedotaan turhankin herkästi. Oppilaan ongelmatilanne tulisi käsitellä omana tapauksenaan eli ongelmaa ei pidä yleistää. Vastuullisuutta myös korostettiin, sillä kaikilla lasta opettavilla ja ohjaavilla on velvollisuus tuoda huolen aiheita esille.

Selkeitä työnjaollisia ohjeita kaivataan. Asioiden hoidon vauhdittamiseksi luokanvalvojan roolia tulisi vahvistaa siten, että hän tietäisi mahdollisimman pian, mitä oppilaan osalta on tapahtunut ja kuka hoitaa asiaa. Oppilashuoltoryhmän jäsenten roolia työnjaossa tulisi selkeyttää ja samalla luokanvalvoja tietäisi oman osuutensa oppilaan asian hoidossa.

Välillä ”mopo karkaa käsistä”: pienistä asioista iso haloo, kun olisi isoja ja tärkeitä asioita, jotka sitten siirtyvät/ ei heti puututa. Oppilaiden ei pitäisi aina saada ”lunta tupaan”, vaan joskus myös tukea/kannustusta.

Jos oppilaat saavat jatkuvasti vain kielteistä palautetta, ilmapiiri oppilaiden kuin opettajienkin parissa huonontuu ja tyytymättömyys lisääntyy. Oppilaiden motivaatio laskee ja häiriökäyttäytyminen lisääntyy.

Yleensä oppilasasiat jäävät palavereissa usein taloudellisten tai muiden käytännön koulutyöhön liittyvien asioiden varjoon eikä useinkaan niiden käsittelyyn jää ollenkaan aikaa.

Kokouskäytänteitä toivottiin parannettavan siten, että myös opettajien torstaiaamun palavereista kirjattaisiin käsittelyssä olleet asiat lyhyesti muistioon. Asioihin on helpompi palata ja myös poissaolijat saavat asioiden käsittelystä tietoa. Aamupalavereita toivottiin säännöllisesti kerran viikossa tapahtuviksi, jolloin myös oppilasasioille jäisi tilaa riittävästi.

Erityistä ohjausta tarvitsevien oppilaiden määrä kasvaa koko ajan, joten erityisopetus- ja avustajatukea tulisi saada koululle lisää. Erityisopetuksen oppilaiden integrointia yleisopetuksen puolelle tulisi lisätä heidän taitotasonsa perusteella, mutta samalla integroitujen oppilaiden osalta opetuksen järjestämisessä on kehittämistä. Myös tiedon kulkua tältä osin pitäisi parantaa.

Ohjaustyötä ja huomiota tarvitsevat kaikki oppilaat – myös hyvin menestyvät. Seuraava kuvaa kaikkien oppilaiden huomioimista:

Minusta koulu pyrkii paneutumaan melko kiitettävästi oppilaan ohjaustyöhön erit. niiden oppilaiden osalta, joilla koulunkäynnissä ongelmia. Ehkä painopistettä tulisi siirtää myös siihen suuntaan, jossa huomioitaisiin myös menestyjiä ja hyvin koulutyönsä hoitavia.

Eräissä vastauksessa kiteytettiin kehittämistyö seuraavaan: ”Nuoret kaipaavat selkeitä rajoja elämäänsä sekä rakkautta ja välittämistä, tukea ja kannustusta.” Perusarvoja kuten aikuisten ihmisten kunnioittamista tulisi korostaa. Hyvän käytöksen viikkoa esitettiin viikkoteemaksi.

6.5 Tulosten yhteenveto

Yhteenvetona kyselyn pohjalta voidaan todeta, että peruskoulun henkilöstö näkee tehtävänsä laaja-alaisena ohjaustehtävänä, jossa opettajilla opetuksen tai tukihenkilöillä varsinaisen tehtävän ohella on mukana oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisen tehtävä. Ohjaustyössä pidettiin tärkeänä yhteydenpitoa huoltajiin. Sitä hoitavat erityisesti luokan- ja erityisluokanopettajat ja luokanvalvojat.

Oppilashuollollisessa työssä kunkin toimijan työnkuva on selkeästi rajattu. Heidän työkuvaan liittyy myös tiivis yhteistyö oppilashuoltoryhmän työnä oppilaiden ohjauksessa ja tuen järjestämisessä.

Opintojen ohjaustyössä tärkeimpänä tuli esille tiedonkulun parantaminen opettajien välillä siirtovaiheissa ja opintojen aikana. Tiedonkulkua ja yhteistyötä tulee lisätä myös koteihin huoltajiin ja myös oppilashuoltoryhmän jäseniin.

Oppilashuoltotyössä tärkeimpänä tuli esiin oppilashuoltotyössä olevien henkilöiden työnjaon selkeyttäminen. Tiedonkulkua toivottiin parannettavan. Erityisesti luokanvalvojan tulisi tietää, mitä on tapahtunut ja kuka hoitaa asiaa.

Oppilashuoltotyössä asioihin pitää puuttua riittävän ajoissa. Tätä korostettiin erityisesti yläluokilla, sillä oppilas on koulussa enää vain lyhyen aikaa. Oppilaiden huolikartoituk-

set tulisi tehdä säännöllisesti, jota asioihin pystyttäisiin puuttumaan varhaisessa vaiheessa.

Erityisopetusresurssit todettiin liian pieniksi, sillä erityisopetustarpeet ovat koko ajan lisääntyneet. Sekä erityisopettaja- ja avustajatukea tulisi saada koululle lisää.

Kokouskäytänteitä toivottiin parannettavan ja oppilashuoltoryhmän kokouksista tulisi riittävästi tietoa asianomaisille opettajille. Myös aamupalavereiden kokouksia toivottiin säännöllisiksi ja niissä käsitellyistä asioista pidettäisiin muistiot.

7 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Kehittämishankkeen aiheeksi valikoitui **Oppilaan ohjauspolku Suomussalmen kunnan Kirkonkylän koululla**. Se tarkoituksena oli selventää Kirkonkylän koulun oppilaan kokonaisvaltaista ohjausta. Tarkastelun kohteena oli, kuinka kukin työntekijä käsittelee oppilaan ohjauksen omassa työssään. Lisäksi selvitettiin, mitä kehittämisen tarpeita henkilökunta näkee ohjaustyössä oppilashuoltotyön ja opintojen ohjaustyön näkökulmasta.

Teoreettisessa tarkastelussa perehdyttiin ohjaustyötä koskevaan lainsäädäntöön ja opetussuunnitelman perusteisiin. Tämä tarkastelu selvensi säädöspohjan tuomaa veloitetta ohjaustyölle. Lisäksi selvitettiin kirjallisuuden avulla yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vaikutusta ohjaustyölle sekä moniammatillista yhteistyötä ohjaustyössä. Sen antoi näkökulmaa oppilaan ohjauksesta eri ammattialoja edustavien henkilöiden tiimityönä. Yksin ei pidä ratkoa oppilaan ohjaukseen liittyviä ongelmia. Monen henkilön yhteistyö auttaa löytämään oppilaalle tarvittavan avun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2005, 17) on ohjaustyöstä annettu jo osittainen työnjakoesitys. Kyselyssä tuli selkeästi esille, että tehtäväkuvaa ja työjakoa tulee täsmentää erityisesti tilanteissa, jossa oppilas tarvitsee opinnoilleen tukea sekä tukea kysymyksissä, jossa liikutaan oppilashuollon sektorilla. Keskustelujen pohjalta tehtäväkuvista laadittiin esitys ohjaustyöstä henkilöstön toimenkuvissa (liite 2), jossa korostuu tavoite ohjaus- ja kasvatusveloitteesta kaikille koulun aikuisille kuu-

luvana. Lisäksi korostetaan oppilaan kuulluksi tulemista ja osallisuutta häntä koskevien päätösten tekemisessä sekä oppimissuunnitelmien laadinnassa.

Kyselystä nousi myös esiin se, että oppilaan asioiden hoitoa pidettiin liian hitaina. Tilanteen parantamiseksi ehdotetaan, että oppilashuoltoryhmissä kirjataan asiat perusopetuksen opetussuunnitelmassa olevalle muistiota koskevalle lomakkeelle tai erilliseen muistiovihkoon, jota säilytetään rehtorin kansliassa. Muistioon kirjataan ”kuka tekee ja milloin” sovitut asiat. Seuraavassa oppilashuoltoryhmän kokouksessa palataan edellisen kokouksen asioihin, josta voidaan tarkistaa asioiden eteneminen. Tällä tavalla asioiden hoitoon saadaan kaivattua nopeutta ja työjako tulee selkeämmäksi. Tehdyistä päätöksistä tulee ilmoittaa myös niille opettajille ja luokanvalvojille, joita asia koskee.

Oppilashuoltoryhmän työtä helpottaa myös, jos luokanvalvojat keräävät huolikartoitusta säännöllisin väliajoin, vähintään kerran lukukaudessa ennen lukukauden väliarviointia tai heti sen jälkeen. Huolikartoituksen voi tehdä haastatellen aineenopettajia tai huolikartoituslomakkeella, jonka malli on löydettävissä perusopetuksen opetussuunnitelmasta. Luokanvalvojat pyydetään oppilashuoltoryhmän kokoukseen huolikartoituksen pohjalta kertomaan luokkansa tilanteesta.

Oppilashuoltoryhmän käsitellessä oppilaan asiaa, myös oppilasta tulee kuulla yhdessä huoltajan kanssa. Toivottavaa on, että tuolloin oppilashuoltoryhmän kokouksessa ovat aikuisista läsnä vain ne henkilöt, joiden asian luonteen johdosta tulee olla paikalla, ei koko oppilashuoltoryhmä.

Tiedonkulun parantamista tulee kehittää opettajien välillä sekä siirtovaiheessa alaluokilta yläluokille sekä luokalla opettavien kesken. Nivelvaiheen tiedonsiirrossa vastuu on opinto-ohjaajalla. Opinto-ohjaaja pitää tarvittavat tiedonsiirtopalaverit keväällä, kun 7.luokat on muodostettu.

Tiedonkulku kotiin on ensiarvoisen tärkeä, myös hyvien asioiden kertomisen osalta. Päävastuu luokkansa oppilaiden yhteydenpidosta huoltajiin on luokanvalvojalla. Huoltajat toivovat myös yhteisiä tilaisuuksia, jossa he lapsensa kanssa ovat mukana yhdessä luokan järjestämässä tilaisuudessa. Huoltajat lisäksi toivovat yläluokille alaluokilla käytössä olevaan vanhemman, opettajan ja oppilaan välistä ohjauskeskustelua (Tiedote van-

hemmille 2007). Sen käyttöönottoa tulee edistää, myös luokanvalvojalle maksettavan erilliskorvauksen osalta.

Opinto-ohjaaja osaltaan seuraa yläluokkien oppilaiden koulumenestystä lukuvuosien aikana. Hän käy vähintään kerran lukuvuodessa kunkin oppilaan kanssa henkilökohtaisen keskustelun, jossa tulevat esille koulumenestys ja yleinen hyvinvointi. Jatko-opintoihin suuntautuminen on erityisesti esillä ohjauskeskusteluissa oppilaan viimeisenä kouluvuonna. Opinto-ohjauksen lukuvuosisuunnitelmaan on tuotu esille yläluokkien opinto-ohjauksen teemat ja ohjaustyön tapahtumat lukuvuoden aikana (liite 4).

Erityisopetusresursseja tulisi lisätä sekä ylä- että alaluokille. Varhaisella puuttumisella ja tuen antamisella tehdään oppilaan työ erityisesti yläluokilla helpommaksi, jos tukitoimien antaminen on aloitettu jo varhaisessa vaiheessa alaluokilla. Kirkonkylän koulun yläluokilta puuttuu klinikkamuotoinen erityisopetus. Tällä tarkoitetaan sitä, että erityisopettaja on käytettävissä koko koulupäivän aikana eri luokilta tulevien oppilaiden erityistuen antamiseen tukiopetuksena tai mukautetun suunnitelman mukaisena opetuksena.

Kirkonkylän koulun henkilökunnalle tehty kysely toi esille ne kehittämiskohteet, joihin oppilaitoksessa pitää tarttua, jotta oppilaan ohjauspolku olisi kunnossa. Oppilaan ohjaustyötä havainnollistavalla ”Oppilaan ohjauspolku Kirkonkylän koululla” – kaavakuvala halutaan selkiyttää tukitoimien etenemistä, kun oppilaan oppimis- tai muut vaikeudet kasvavat (liite 3). Ratkaisevaa ohjauspolulla on henkilökunnan selkeä työnjako, asioista päättäminen ja niiden kirjaaminen sekä asioiden hoidon seuranta. Tiedottaminen on myös avainasia sekä asiaa hoitavien henkilöiden sekä vanhemman ja huoltajan kesken. Oppilaan ohjauksessa resurssien riittävyyden takaaminen on myös tärkeää.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suoranta, E. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Ikonen, O. ja Virtanen, P. 2007. Erityisopetuksen tilastoja vuodelta 2005. Teoksessa O. Ikonen & P. Virtanen (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Jyväskylä: PS-kustannus. 51–63.
- Ikonen, O. ja Virtanen, P. 2007. Oppilashuolto ja oppilaanohjaus tukevat yksilöä ryhmässä. Teoksessa O. Ikonen & P. Virtanen (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Jyväskylä: PS-kustannus. 121–130.
- Julkunen, R. 2006. Työ, talous ja yhteiskunta. Julkaisematon artikkeli. Opinto-ohjaajakoulutus 30.8.2006. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kasurinen, H. 2004. Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus.
- Kykyri, V. 2007. Yksilösuorituksista kohti yhteispeliä. Teoksessa P. Johnson (toim.) Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus. 105–141.
- Kykyri, V. 2007. Kohtaamisen voima ja vuorovaikutuksen haasteet opetustyössä. Teoksessa P. Johnson (toim.) Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus. 189–222.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. 1998/630. Viitattu 19.10.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>
- Lerkkanen, J. 2006. Nuorten ja aikuisten ohjaustarpeet. Luentomoniste, dia 13. Luento 3.10.2006. Opinto-ohjaajien koulutus 2006–2007. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Liiten, M. 2007. Koulutuksen aloituspaikkamääriin kaavailtaan tuntuvia muutoksia. Helsingin Sanomat 6.5.2007.
- Louhi-Jauhiainen, M. 2005. Koulun oppilashuoltotyö. Teoksessa J. Lerkkanen (toim.) Opintojen ohjauksen tarkoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 57–62.
- Lukiolaki. 1998/629. Viitattu 19.10.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>
- Mäenpää, H. 2007. Koulutus ja tutkimus 2007–2012: Alustava laskelma koulutustarjonnan tavoitteista vuodelle 2012. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:26. Yliopistopaino. Tiivistelmä. Viitattu 19.10.1007.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Koulutus_ja_tutkimus_2007x2012.html.
- Opetusministeriö 2004. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2003–2008. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki: Yliopistopaino.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Opetushallitus. Viitattu 19.10.2007. <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,17627,1558>

Perusopetuslaki 1998/628. Viitattu 19.10.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Suomussalmen kunta, sivistyslautakunta.2005. Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma vuosiluokille 3-6. Sivistyslautakunnan kokous 22.6.2005, § 76, liite 1.

Suomussalmen kunta, sivistyslautakunta.2006. Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman muutos. Peruskoulujen kriisienhoitosuunnitelma. Sivistyslautakunnan kokous 20.12.2006, § 120, liite 1.

Suomussalmen kunta, sivistyslautakunta.2006. Suomussalmen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman muutos. Oppilaiden osallisuus. Sivistyslautakunnan kokous 20.12.2006, § 121, liite 2.

Tiedote kotiin (6.luokat). 2007. 14.5.2007. Tietoa vanhemmille pidetystä vanhempainilasta. Kirkonkylän koulu. Suomussalmi.

Tilus, P. 2004. Pelistä pois? Huolehtivan koulun haasteet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. 2001/ 1435. Viitattu 19.10.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Aulikki Moisio
Opinto-ohjaajakoulutus

KYSELY

Suuritan opinto-ohjaajakoulutusta Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulussa. Opintoihini kuuluu tehdä kehittämishanke. Olen valinnut oman kehittämishankkeen aiheeksi ”**Oppilaan ohjauspolku Kirkonkylän koululla**”. Tavoitteenani on selvittää oppilaan kokonaisvaltaista ohjausta, eri toimijoiden ohjaustyön roolia ja moniammatillista yhteistyötä. Tavoitteena on saada oppilaalle selkeä ohjauspolku.

Pyytäisin vastaamaan alla oleviin kysymyksiin ohjaustyöstä oman tehtäväkuvasi mukaisesti.

Palautathan kyselyn 28.2.2007 mennessä lokerooni. Kiitos vastauksesta!

Olen aineenopettaja, erityisopettaja, tuntiopettaja,
 luokanopettaja, erityisluokanopettaja,
 luokanvalvoja, rehtori, apulaisrehtori, atk-tukihenkilö,
 koulusihteeri
 koulunkäyntiavustaja, kouluavustaja, oppilaan erityisavustaja,
 terveydenhoitaja, koulukuraattori, srk:n työntekijä,
 perheneuvolan työntekijä, sosiaalitoimen työntekijä
 siistijä, keittäjä, opinto-ohjaaja

1. Mitä on oppilaan ohjaustyö omassa tehtävässäsi ?

(Jos olet kahdessa roolissa esim. aineenopettaja ja luokanvalvoja, erittele molemmat erikseen vastauksessasi)

2. Miten kehitämme oppilaan ohjauspolkua **opintojen ohjaustyössä** (jotta toimenpiteistä olisi hyötyä myös omaan työhösi, esim. nivelvaiheet, tiedonkulku koteihin, työnjaollisia asioita yms.)

3. Miten kehitämme oppilaan ohjauspolkua **oppilashuoltotyössä** (kun oppilas tarvitsee oppilashuollollisia toimenpiteitä, esim. työnjako, tiedonkulku, yhteistyö koteihin yms.)

4. Mitä muuta nostaisit esiin oppilaan ohjaustyöstä ja sen kehittamisestä Kirkonkylän koululla?

Kiitos vastauksesta!

Liite 2. Ohjaustyö henkilöstön toimenkuvissa

OHJAUSTYÖ KIRKONKYLÄN KOULUN HENKILÖSTÖN TOIMENKUVISSA

1. Rehtori / apulaisrehtori

Rehtorilla (apulaisrehtori omassa yksikössään) on hallinnollinen kokonaisvastuu ohjaustyöstä. Hän vastaa ohjaus- ja oppilashuoltotyöhön liittyvästä verkostotyön toiminnasta ja sen kehittamisestä. Hän käyttää päätöksenteon pohjana opettajakunnan tai oppilashuoltoryhmän esityksiä. Lisäksi hän kuulee myös oppilasta ja hänen huoltajaansa päätöstä tehdessään. Rehtori (apulaisrehtori) toimii oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana.

2. Luokanopettaja / erityisluokanopettaja

Luokanopettajalla / erityisluokanopettajalla on opetustyön lisäksi kokonaisvaltainen vastuu luokan toiminnasta ja yksittäisen oppilaan ohjaus- ja kasvatustyöstä. Hän pitää yhteyttä huoltajiin sekä pitää tarvittavat ohjaus- ja arviointikeskustelut huoltajan ja oppilaan kanssa. Hän hakee tukea työlleen opettajatiimiltä, erityisopettajalta (alaluokat) ja/tai oppilashuoltoryhmältä. Luokanopettaja hoitaa nivelvaiheen tiedonsiirron aineenopettajille ja luokanvalvojille oppilaan yläluokille siirron yhteydessä.

Erityisluokanopettaja laatii yhdessä huoltajan kanssa oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) pitää huoltajan ja oppilaan kanssa HOJKS-palaverit tarpeen mukaan vähintään kerran lukuvuodessa. Erityisluokanopettaja osallistuu myös oppilashuolto- ja verkostotyöhön.

3. Aineenopettaja / tuntiohjaaja

Aineenopettaja / tuntiohjaaja ohjaa oppilasta oman oppiaineensa osalta. Hän keskustelee oppilaan kanssa oppiaineeseen liittyvät kysymykset ja antaa tarvittavan lisätuen tukiopetuksena tai eriytettynä opetuksena. Hän tiedottaa erityisesti luokanvalvojalle oppilaaseen liittyvistä erityiskysymyksistä kuten poissaolot muut kasvatukseen liittyvät häiriötekijät. Oppilaan oppimisvaikeuksien osalta hän tiedottaa asiasta erityisopettajalle ja luokanvalvojalle sekä sopii luokanvalvojan kanssa asian tiedottamisesta huoltajille. Aineenopettaja on opinto-ohjaajan tukena oppilaan ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin liittyvässä ohjaustyössä.

4. Erityisopettaja (ala- ja yläluokat)

Erityisopettaja ottaa vastuulleen selvittää luokanopettajan tai aineenopettajan esitykset oppilaan erityistuen tarpeesta. Hän tekee tarvittavat oppiaineeseen liittyvät testit, mikäli testejä ei ole tehty muutoin oppiaineen yhteydessä. Hän hoitaa oppiaineesta tarvittavan tukiopetuksen/eriytetyn opetuksen antamisen oppilaalle, kun oppilas on oppiaineen osalta siirretty tilapäisesti tai kokonaan erityisopetukseen. Erityisopettaja voi antaa tukea myös samanaikaisopetuksena yleisopetuksen ryhmässä. Erityisopettaja laatii yhdessä huoltajan ja opettajan kanssa oppiaineesta erityisopetukseen siirron vaatiman henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS). Erityisopettaja päivittää HOJKS:n vähintään kerran lukuvuoden aikana yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa.

5. Luokanvalvoja

Luokanvalvoja vastaa oman luokkansa oppilaiden kokonaisvaltaisesta seurannasta ja luokan ”me-hengen” kehittamisestä. Luokanvalvoja pitää tarvittaessa yhteyttä oppilaiden huoltajiin sen mukaan kun yhteisesti luokan vanhempien/huoltajien kanssa on sovittu. Luokanvalvoja on aina ensisijainen yhteydenottaja huoltajiin, kun asiat niin vaativat (poissaolot, muut aineenopettajien tuomat viestit yms.). Yhteydenotosta on hyvä kertoa myös oppilaalle. Luokanvalvoja tuo tarvittaessa oppilaasta tietoa oppilashuoltoryhmän kokoukseen tai hän tiedottaa oppilaan asian niin vaatiessa yksittäiselle oppilashuoltoryhmän jäsenelle. Luokanvalvoja hoitaa oppilaan henkilökohtaisen oppimissuunnitelman (HOPPI) laadinnan yhteistyössä aineenopettajien kanssa oppilaan siirtyessä kotiopetukseen tai sairaalakouluun sekä hoitaa myös näiltä osin tarpeellisen yhteydenpidon oppilaan huoltajaan.

6. Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaaja hoitaa yläluokilla opinto-ohjaustyön kokonaisvastuun selvittämällä luokkatunneilla ja henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaan omiin opiskelutaitoihin ja oppimisen arviointiin, jatko-opintoihin sekä työelämään liittyvät asiat. Opinto-ohjaaja hoitaa oppilaan siirtoneuvottelut alaluokilta yläluokille ja edelleen jatko-opiskelupaikkaan yhdessä koulukuraattorin, terveydenhoitajan ja erityisopettajan kanssa. Henkilökohtaiset oppilaan kanssa pidettävät ohjauskeskustelut ovat tärkeällä sijalla opinto-ohjaajan työssä. Opinto-ohjaaja hakee tukea työlleen oppilashuoltoryhmästä, luokanvalvojilta ja aineenopettajilta.

7. Kouluterveydenhoitaja

Kouluterveydenhoitaja hoitaa oppilaiden terveydenhoitoon liittyvät asiat kansanterveyslain vaatimusten mukaisesti. Terveydenhoitajan työ suuntautuu oppilaiden terveystarkastuksiin, joissa myös huoltajat voivat olla mukana (ainakin alaluokilla). Työ on ennaltaehkäisevää ohjaustyötä terveisiin elämäntapoihin ja vastuun ottamiseen omasta terveydestä ja hyvinvoinnista. Kouluterveydenhoitaja hoitaa akuuttien sairastapausten hoidon lisäksi myös sairastuneen oppilaan ohjauksen jatkohoitoon. Terveydenhoitoon liittyvien erityiskysymysten osalta hän pitää yhteyttä myös huoltajiin. Kouluterveydenhoitaja on asiantuntijana oppilashuoltotyöryhmässä oppilaisiin liittyvissä huolien käsittelyssä.

8. Koulukuraattori

Koulukuraattori toimii oppilaan koulunkäyntiin liittyvien ongelmakohtien selvittelyssä. Hän neuvottelee vanhemman/huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaan tarvitsemista tukitoimista. Hän tekee yhteistyötä oppilashuoltoryhmän ja sen jäsenten sekä luokanvalvojan kanssa oppilaan koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien ja esteiden vähentämisestä ja elämänhallinnan parantamisesta. Hän ottaa tarvittaessa yhteyttä myös koulun ulkopuolisiin tahoihin kuten perheneuvolan ja sosiaalitoimen työntekijöihin, jotka myös hoitavat oppilaan ja perheen asiaa.

9. Perheneuvolan ja sosiaalitoimen työntekijät

Perheneuvolan ja sosiaalitoimen työntekijät toimivat laajan oppilashuoltoryhmän jäseninä. He tuovat asiantuntijan roolin oppilashuoltoasioihin. He konsultoivat koulun oppilashuoltoryhmän jäseniä tekemään oikeita ratkaisuja oppilaan tuen järjestämisessä. Heille ohjautuu oppilashuoltoryhmän ohjaustyön tuloksena oppilaat, jotka tarvitsevat kansanterveyslain ja lastensuojelulain vaatiman tuen.

10. Koulunkäyntiavustaja

Koulunkäyntiavustaja on oppilaan tukena oppitunneilla ja koulupäivän aikana. Hänellä on tärkeä rooli oppilaan ohjaustyössä motivoiden, kannustaen ja tukien oppilasta ja myös huomioiden oppilaan esittämät tarpeet. Hän neuvoo oppilasta tehtävien tekemisessä ja avustaa käytännön toimissa.

11. Koulusihteeri

Koulusihteeri ohjaa oppilasta koulupäivän aikana tulevissa käytännön asioissa, kuten koulumatkat ja muut koulutyöhön liittyvät käytännön kysymykset. Hän ottaa vastaan huoltajilta tulevat viestit ja välittää ne edelleen luokanvalvojille ja opettajille. Hän ohjaa oppilaan lepohuoneeseen oppilaan sairastuessa koulupäivän aikana. Hän myös välittää oppilaille tulevat terveystarkastus – ja lääkärintarkastusajat ja hampaiden hoitoon liittyvät tarkastusajat.

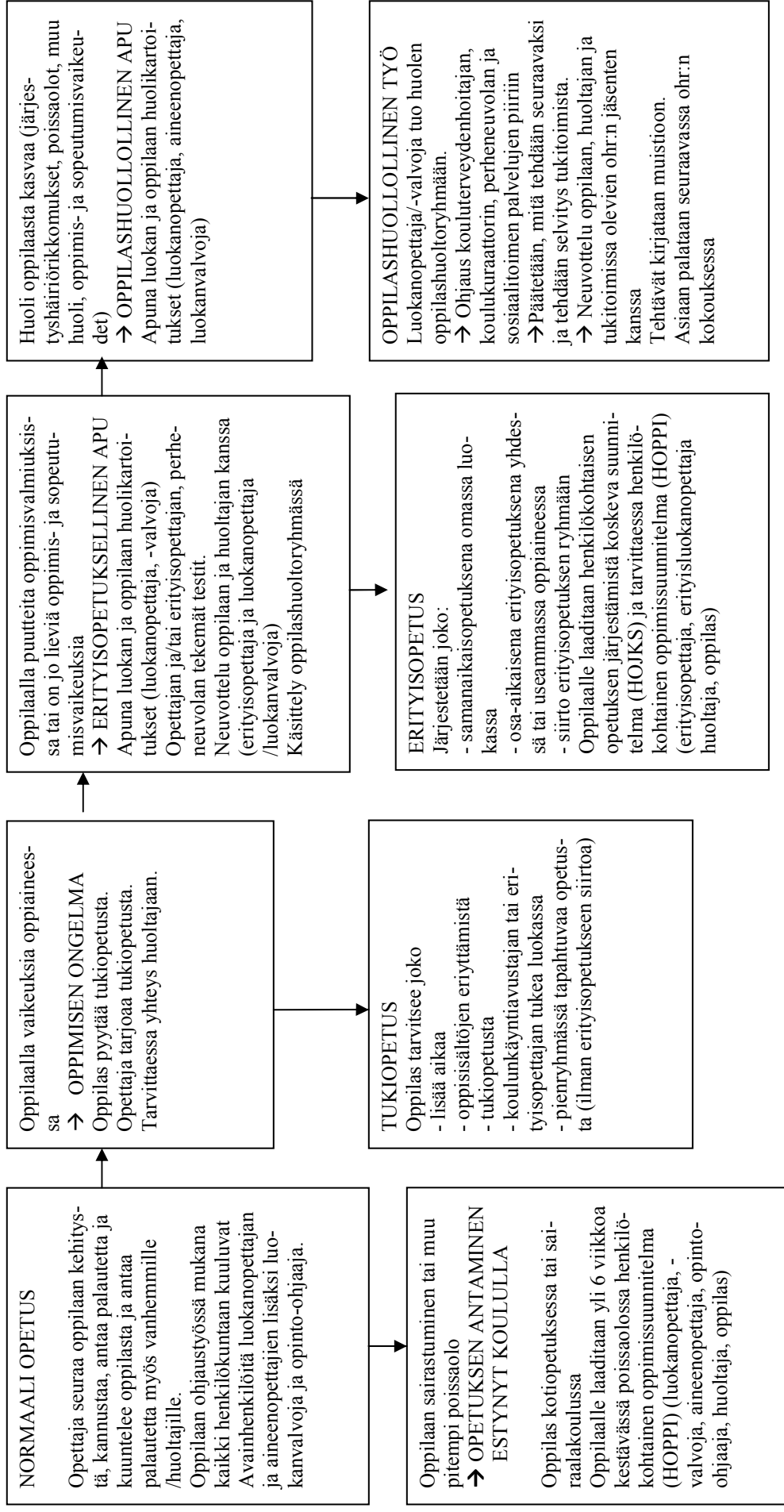
12. Atk-tukihenkilö

Atk-tukihenkilö antaa tarvittavaa ohjausta atk-laitteistoon ja ohjelmistoon liittyvissä tilanteissa sekä antaa oppilaille kouluaikana käytettävät salasanat ja niiden käyttöön liittyvän tietoturvaohjeistuksen yhdessä atk-opettajan kanssa.. Atk-tukihenkilö yhdessä atk-opettajan ja rehtorin kanssa laatii lasten mediakasvatukseen ja median hallintaan liittyvät ohjeet huoltajille.

13. Keittäjät ja siistijät

Keittäjät ja siistijät ohjaavat oppilaita hyviin käytöstapoihin ja tilojen siistinä pysymiseen. Yläluokilla (7. luokka) oppilaat tutustuvat heidän työhön työelämään tutustumispäivänä (TET-päivä). Tällöin ohjaustyössä tulee esille työelämän hyvät käytöstavat ja toisten huomioon ottaminen sekä työnteon arvostaminen

Liite 3. Oppilaan ohjauspolku Kirkonkylän koululla OPPILAAN OHJAUSPOLKU KIRKONKYLÄN KOULULLA

Liite 4. Opinto-ohjauksen lukuvoisuusuunnitelma

Vastuuhenkilöt: R=rehtori, AR=apulaisrehtori, OPO=opinto-ohjaaja, LV=luokanvalvoja, AO=aineenopettaja, EO=erityisopettaja, K=Koulukuraattori, TH=terveydenhoitaja, OHR=oppilashuoltoryhmä, NT=nuorisotyöntekijät (srk ja kunta), H=huoltaja, TO=tukioppilaat, OK=oppilaskunta

	SIIRTO 6. LK-> 7.LK	7.LUOKKA	8.LUOKKA	9.LUOKKA	SIIRTO 2.ASTEELLE
Teema	Valmentautuminen yläluokille siirtoon	Ryhmytyminen. Koulun säännöt, toimintatavat ja erillaisuuteen tutustuminen. Opetussuunnitelma yläluokilla. Oppiaineiden arviointi sekä oman tavoitteen asettaminen. Arvioinnin seuranta. TET-päivät. Opiskelutaitojen oppiminen. Valinnaisaineet 8:lle luokalle. Suomen koulujärjestelmä. Työelämän tarpeet. Oma suuntautuminen.	Opiskelutekniikka. Vastuu opiskelusta ja arvioinnista. Luokkahenki. TET-viikko. Yrittäjäviikko ja yrittäjyys. Valinnaisaineet 9.lle. Suomen koulutusjärjestelmä ja toisen asteen opinnot. Työvoimahallinnon palvelut. Isetuntemus ja itsetunnon kehittäminen. Oma suuntautuminen.	Jatko-opintojen suunnittelu. Testien avulla omat vahvuudet. Koulutusalat ja ammatit. Projektityö ammatista ja koulutusvaihtoehdosta. Yhteisvalinta. Vierailijat. TET-viikko. Opintojen rahoitusvaihtoehdot. Työelämä-vierailut. Kesätöiden hankinta. Työvoimahallinnon palvelut.	Siirtyminen toiselle asteelle turvallisesti.
elo		Koulun alkaminen ja opintojen käynnistämisen. Osallisuus (OPO, LV, OK) HOIJKS-palaverit (OPO,EO, H)	Koulun alkaminen ja opintojen käynnistämisen. Osallisuus (OPO, LV) HOIJKS-palaverit (EO, H)	Koulun alkaminen ja opintojen käynnistämisen. Osallisuus (OPO, LV) HOIJKS-palaverit (EO, H, OPO)	2.asteelle siirtymisen tarkistus (OPO)
syys		Tutustumisleirit Roinilassa (OPO, NT, K, LV). 7-luokkien vanhempainilta (R, OPO, LV, AO)		Jatko-opinnot ja yhteisvalinta (OPO) Henkilökohtaiset keskustelut (OPO)	Siirtymäpalaverit toisen asteen oppilaitoksissa (OPO,EO, TH, K)
loka		Koulun TET-päivä (OPO)		Taitaja 9 – kisat (OPO)	
marras		Huomiot väliarvioinnista (OPO, LV) Koulun TET-päivä jatkuu	Huomiot väliarvioinnista (OPO, LV) Henkilökohtaiset keskustelut (OPO)	TET-viikko (OPO) 9.lk vanhempainilta, yhteisvalinta	
joulu		Koulun TET-päivä jatkuu (OPO)	Luokkahengen vahvistamisleiri Roinilassa (LV, NT)	Lukiomessut lukiolla Yhteisvalinnan harjoittelua (demohaku)	
tamm		Valinnaisaineiden esittely (OPO) 7. vanhempainilta (R, OPO, LV, AO)	Valinnaisaineiden esittely (OPO) 8. vanhempainilta (R ja OPO, LV, AO)	Henkilökohtaiset keskustelut. (OPO) Oppilaitosvierailut pienryhmissä	
helmi		Valinnaisaineiden valinta (OPO) TET päivä vanhempain työpaikassa (OPO)	Valinnaisaineiden valinta (OPO)	Yhteisvalintaan liittyvää ohjausta (OPO) Oppilaitosvierailut pienryhmissä	
maal	Vierailut 6.luokilla (OPO, K, TH, EO, TO)	Henkilökohtaiset keskustelut (OPO) Valinnaisaineryhmät valmiiksi seur. lukuvuodeksi (OPO)	Valinnaisaineryhmät valmiiksi seur. lukuvuodeksi (OPO)	Yhteisvalinta, nettihaiku (OPO) Erityisoppilaiden hakemukset jos ei ole yhteishaussa (R, OPO, EO)	
huhti	Oppilaiden jako ryhmiin (OPO) Siirtopalaverit (OPO, K, EO, LV, AO, TH, OHR)	HOIJK-päivitys (EO, H)	HOIJK-päivitys (EO, H) TET-viikko (OPO)	Kesätyöhaiku (OPO) ja työnhakuopastus	
touko	6.lk vierailut yläluokilla (OPO, TO, OK) Tulevien 7.lk vanhempainilta (R ja OPO, LV, K, AO) Valinnaisaineen valinta		Oppilaitosvierailut (OPO)	Työvoimatoimiston palvelut Yrittäjävierailut (OPO) Kesätyön tulokset Siirtymäpalaverit toisen asteen oppilaitoksissa (OPO, EO, TH, K)	
kesä				Yhteisvalinnan tulokset oppilaille Yhteisvalinnan jälkihoito (OPO)	